De accountant en corporate governance

Jan Klaassen

COLUMN

Het rapport van de Commissie Peters heeft tot allerlei discussies geleid over de posities van het bestuur ten opzichte van de aandeelhouders en ten opzichte van de Raad van Commissarissen. Daarbij speelt de vraag over communicatie of en zo ja, hoe de Raad van Bestuur (RvB) de processen in de onderneming beheerst. In het rapport wordt als een van de verantwoordelijkheden van de RvB genoemd: effectieve beheersingssystemen.

In dat kader worden onderscheiden:

- *de betrouwbaarheid van de financiële informatieverzorging;*
- *de effectiviteit en efficiency van bedrijfsprocessen;*
- *de naleving van relevante wet- en regelgeving.*

Ten minste over het eerste onderdeel dient volgens de Commissie de RvB aan de RvC te rapporteren. Deze rapportage zou de uitkomsten van de beoordeling van de opzet en werking van de desbetreffende systemen moeten bevatten. Ook wordt aanbevolen de hoofdzaken van deze rapportage in het jaarverslag op te nemen.

Daarnaast beveelt de Commissie aan dat in het jaarverslag aandacht wordt besteed aan:

- *de strategie;*
- *het risicoprofiel;*
- *de interne beheersingssystemen;*
- *de naleving van de aanbevelingen van de Commissie.*

Omdat de Commissie ook het plan schijnt te hebben om na te gaan of haar aanbevelingen door de ter beurze genoteerde fondsen is opgevolgd, kan worden verwacht dat in de vergaderingen van de RvC met de RvB het nodige over deze aanbevelingen zal worden gezegd.

Ik stel mij voor dat tijdens zo'n vergadering onder meer de volgende dialoog valt te noteren.

De voorzitter van de RvC stelt na lezing van de concepttekst inzake de interne beheersingssystemen de volgende vraag 'wat vinden onze accountants van die tekst'?

De accountant zegt: 'Mijnheer de voorzitter, wij zijn het met het stukje tekst over de betrouwbaarheid van de financiële informatie eens, want zoals u weet zijn wij van plan om een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening te geven, en dat zouden wij, gezien onze controleaanpak bij uw onderneming niet kunnen doen als wij niet zouden constateren dat in het algemeen de financiële informatiesystemen betrouwbare informatie produceren. Op bepaalde details hebben wij aanmerkingen en die blijken uit de management letter, maar die hoeft u wat ons betreft niet in het jaarverslag te vermelden.

Maar de opmerkingen in de tekst met betrekking tot de overige systemen en met betrekking tot het volgen van de wet of regelgeving zijn niet door ons beoordeeld, want dat hoort niet tot het normale werk voor de controle van de jaarrekening, en daarover hebben wij dus ook geen mening. Overigens lijkt het ons toe dat u vrij stevige uitspraken doet, dat klinkt wel vertrouwenwekkend

Prof. Dr. J. Klaassen is directeur van KPMG Accountants NV en hoogleraar Externe Verslaggeving aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

maar hopelijk is dat ook hard te maken en is de RvB voldoende zeker van zijn zaak'.

De voorzitter van de RvC is hierover enigszins verbaasd. Hij meldt dat de controle toch ook wel inhoudt dat de accountant als deskundige met open ogen door het bedrijf loopt en een idee heeft over efficiency en effectiviteit. Verder heeft hij recentelijk in een tijdschrift gelezen dat een vertegenwoordiger van hetzelfde accountantskantoor daar nog hoog heeft opgegeven over de beschikbaarheid van benchmarks, waardoor de accountant de bedrijfsprocessen zou kunnen controleren op hun efficiency en effectiviteit. De voorzitter denkt dan nog niet eens aan de technische processen maar vooral aan financiële risico's van valuta's, derivaten en fraude. En verder signaleert hij dat accountants in allerlei publicaties hun deskundigheden op deze gebieden aanprijzen.

De aanwezige accountant moet hier even over nadenken en hij zegt dat hij constateert dat het voor alle partijen van het grootste belang is dat er geen misverstand over bestaat waarvoor de accountant nu wel en niet verantwoordelijk is. Hij zegt toe op korte termijn een notitie te produceren waarin een voorgestelde verantwoordelijkheidsverdeling wordt vastgelegd, maar dat duidelijk moet zijn dat hij slechts verantwoordelijk is voor de controle van de jaarrekening en dat afspraken over extra verantwoordelijkheden leiden tot extra werk, dat hij slechts op zich kan nemen indien de vennootschap bereid is daarvoor een aparte opdracht te verstrekken. Dit laatste mede omdat de vennootschap in het kader van bezuiniging op het hoofdkantoorbudget recentelijk nog een omvangrijke korting op de nota heeft bedongen.

Nadat de accountant de vergadering heeft verlaten ontspint zich een discussie tussen de RvC en de RvB waarin de bestuurders moeten uitleggen hoe zij ertoe zijn gekomen op te schrijven dat er uitgebreide interne beheersingssystemen bestaan die in het algemeen goed werken. Is de RvB wel voldoende zeker van zijn zaak, en bestaat niet het risico dat er onverwachte dingen boven water komen die maken dat deze statements later door de vennootschap betreurd worden? Heeft er voldoende self assessment plaatsgevonden zodat de gedane uitspraken verantwoord zijn? Zijn de diverse te beheersen gebieden wel voldoende gedocumenteerd zodat er van een beheersingssysteem kan worden gesproken en zijn de systemen door deskundigen beoordeeld? De discussie eindigt met de conclusie dat het beter is de bewoordingen nog eens zorgvuldig te overwegen zodat de RvB zich er geen buil aan kan vallen.

Men is het er verder over eens dat een diepgaande discussie in de volle Raad van Commissarissen te ver zou voeren en dat het wenselijk is een Audit Committee op te zetten dat ook met de externe en de interne accountant overlegt, om duidelijkheid te krijgen welke aandacht door wie aan de onderhavige systemen wordt gegeven. Ingeval blijkt dat er lacunes zijn, zou herdefiniëring van de taak van de interne en/of de externe accountant moeten plaatsvinden.

De accountant zit intussen op zijn kantoor een brief te schrijven waarin hij uitlegt dat de controle van de jaarrekening meebrengt dat hij de opzet en werking beoordeelt van de systemen die te maken hebben met de betrouwbaarheid van de boekhouding en eventuele andere financiële informatiesystemen. Daarbij realiseert hij zich dat hij zich meer heeft beziggehouden met de correcte weergave van totalen dan met de onderverdeling ervan naar business units, omdat deze niet extern worden gepubliceerd.

Verder onderkent hij dat de wetgeving voorschrijft dat de accountant in het kader van de controle van de jaarrekening ook naar het verslag van de RvB moet kijken. Hij moet bezien of het jaarverslag, voorzover hij dat kan beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en met de jaarrekening verenigbaar is.

Gelukkig, of helaas, is daaraan dus geen aanleiding te ontlenen om ook de uitspraken van de RvB inzake corporate governance in het jaarverslag te beoordelen.

Dan herinnert hij zich dat de voorzitter van de RvC vlak voordat hij de vergadering verliet, nog opmerkte dat hij dacht dat accountants zich afficheerden als deskundigen op het gebied van beoordeling van financiële risico's en dat hij dacht dat de accountant ook deskundig was in het opsporen van fraude. Dat roept de vraag op of de systemen goed kunnen zijn en ook goed kunnen werken terwijl niettemin een omvangrijke

fraude onontdekt zou blijven en de vennootschap onverantwoorde risico's zou lopen ten aanzien van bijvoorbeeld het gebruik van derivaten. Over de derivaten maakt hij zich geen zorgen, maar over de fraude wel, want als je naar de televisie kijkt realiseer je je dat een fraude in een klein hoekje kan zitten. De derivatenproblematiek is recentelijk voorwerp van een onderzoek geweest, dat mede betrekking had op de inkadering van de risico's, maar daarnaast besteedt de accountant aan dat onderwerp de nodige controlezorg. Hij besluit dat hij het onderwerp fraude nog eens uitgebreid ter sprake moet brengen mede om de verantwoordelijkheid ten opzichte van de interne accountant goed af te bakenen. Dat kan hij dan in zijn brief zetten.

Ten slotte blijkt bij het doorlezen van het rapport van de Commissie Peters dat deze aan de RvC aanbeveelt (aanbeveling 35) 'om na te gaan of aan de accountant de opdracht moet worden gegeven na te gaan in hoeverre de aanbevelingen van de commissie zijn gevolgd, en daarover ook te rapporteren.'

Dat is ook een aardig item om in de brief aan de RvC op te nemen.

De moraal van dit verhaal: accountant verdiep je in de verantwoordelijkheid die je draagt, wees pro-actief en maak duidelijke afspraken met je opdrachtgever. Dat helpt bij het dichten van de verwachtingskloof als die al bestaat.